

אוסף סיפורים "תקמג"

מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

הגיליון מופיע באתר 'לדעת' וכן ניתן לקבלו לאימייל מדי שבוע על ידי
שליחת בקשה. eisikovits1@gmail.com,

058-4852-443

אודה לכם אם תעבירו את העלון לאנשי הקשר שלכם או כתובות של מעוניינים בעלון. אשמח לקבל הערות מחכימות ובל"נ אשתדל להתייחס אליהם. גם רשות להדפיס / לחלק / להעתיק / לשמור. - בשעת הצורך הרשות נתונה לאמור מהדברים שבעלון אף שלא בשם אומרם. אך הבא להדפיס וידפיס בשם אומרם. יביא גאולה לעולם. כמו כן יש אפשרות לקבל כל עלון בכל שפה כמעט שתרצו בתרגום של ווארד.

הארנק שנמצא (מפי הג"ר מאיר צוויבל שליט"א - גליון המאיר)

באחד הימים מעשרת ימי תשובה שנת תשפ"ב, צילצל הטלעפאן, מן העבר השני היה אדם אחד שביקש לדבר עמי, 'מה רצונך? שאלתי אותו, אמר לי הלה: 'ראה, מצאתי כעת ארנקי של עור, מלא וגדוש עם שטרות כסף, טשעק'ס, וקרעדיט כארד, רכוש רב ועצום אשר וודאי נצרך לבעליו עד מאוד, חפשתי וחפרתי בכל כיסיו אחר סימני היכר שיובילו אותי אל הבעלים, אך לא מצאתי כלום, זולת נייר אחד שבו רשם לעצמו שרוצה להזמין אותך לדבר במעמד סיום מסכת, לכן צלצלתי אליך אולי אתה יכול להזכר היכן דרשת לאחרונה?' שאלתי אותו באיזה מקום מצא את הארנקי, וניסיתי להתאמץ ולהזכר היכן דיברתי לאחרונה באותה עיר, עד שעלה בדעתי איש מסוים ששיערתני שהכוונה אליו, מיהרתי לצלצל אל אותו אדם שהזמין אותי בשעתו, ושאלתי אם איבד ארנקי לאחרונה, הלה רק שמע את שאלתי והתחיל לצעוק בהתרגשות: 'אני לא מאמין!! נס גלוי! פשוט נס גלוי!!'

לאחר שנרגע מעט סיפר לי שכבר איבד את הארנקי לפני כמה ימים, והיה לו שם הון רב בכסף ובשוה כסף, והוא הפך את כל הבית בחיפושים אחר הארנקי האבוד, וגם חיפש בכל המקומות שעבר שם, וגם ביקש מבעלי חנויות בסביבה שיתנו לו להסתכל בקאמערעס (=מצלמות אבטחה), אך לשוא, הוא כבר כמעט התייאש לגמרי, והבין שמסתמא מצאו גוי אחד שנהנה עכשיו ממונו שהרויח בעמל רב, אולם כהשתדלות אחרונה החליט לעלות אל קברו של הרה"ק מריבניץ זי"ע ולהתפלל שם שימצא את האבידה. 'והנה עכשיו אני עומד כאן על הציון הקדוש' סיים בהתרגשות, 'וממש כעת גמרתי להתפלל והבטחתי שאם אמצא את הארנקי היום אפרסם את דבר הישועה ברבים, והנה מיד התקשרת אלי עם הבשורה הטובה!!!'. ע"כ המעשה הנפלא, המלמדנו מקצת על כוחם של צדיקים וכוחה של תפילה. ואפשר להמליץ בזה את הפסוק (ישעיה נה, ו) 'דרשו ה' בהמצאו', דהיינו שעל ידי מציאת האבידה תפרסמו את עוצם השגחתו יתברך על כל המעשים.

הגניבה שהוחזרה (הג'ר מאיר צוויבל שליט"א - גליון המאיר)

מסופר על הרה"ק מטאהש זצ"ל מעשה נפלא, שפעם אחת בא אליו אחד מאנשי שלומו שהתגורר במאנטריאל, ואמר לו שבא לקחת ברכת פרידה יען כי הוא מתכונן לעבור ולגור בעיר מרוחקת, הרה"ק מטאהש הצטער למשמע הדבר, היות והעיר הלז היתה נידחת ברוחניות ובגשמיות ומנוגבת מכל לחלוחית של אידישקייט, הוא תמה בפני האיש: 'כיצד יתכן שיהודי כמוך יעבור להתגורר במקום כזה?!' נאנח האיש ואמר שאין לו ברירה, היות והוא כבר חסך לעצמו זמן רב סכום כסף מדי חודש בחדשו על מנת לקנות לו דירה בעיר, אך לפני תקופה קצרה נסע לאנטווערפן לכמה ימים, ובשובו גילה לחרדתו שכל הכסף נגנב, והוא נשאר בעירום ובחוסר כל, בלי יכולת לקנות קורת גג לעצמו, לאחרונה הוצעה לו עבודה בתשלומין יפה בעיר הלז, ובאין ברירה אחרת הוא חושב לעבור שם. אולם הרב מטאהש עדיין לא הרפה ודיבר על לבו שאף על פי כן אין לו להחריב את ביתו עבור כך, והרבה דרכים למקום לסייעו גם בלי שיעבור לשם, עד שהשתכנע האיש וביטל את נסיעתו המתוכננת.

למחרת, אחר שגמר תפילת שחרית, ניגש יהודי אל האיש ושאל לו: 'האם נגנב ממך סכום כסף לפני כמה חדשים?', הלה ענה ב'הן', 'אני הוא הגנב' אמר לו היהודי בשקט, 'הייתי דחוק במזומנים ולא עמדתי בנסיון, עתה ברצוני להחזיר לך את הגניבה יחד עם תוספת על העגמת נפש שגרמתי לך', ובדברו הושיט לו צרור תפוח ונמלט משם בבושת פנים.

מיודעינו מנה את צרור הכסף ומצא שם את כל סכום הגניבה יחד עם תוספת נכבדה מאוד, הוא שמח מאוד וראה בכך סימן משמים שעליו להשאר במאנטריאל, ואכן הוא קנה לעצמו בית במאנטריאל והקים שם משפחה לתפארת.

כעבור שנים רבות הזדמן לו לפגוש את הגנב, הוא נגש אליו והודה לו שהשיב לו הגניבה, 'בזכותך נשארתי לגור במאנטריאל והצלתי בזה את גורל משפחתי', חייך הגנב ואמר לו: 'לא לי אתה צריך להודות, אלא להרה"ק מטאהש, להוי ידוע לך שמעולם לא גנבתי ברוך ה', ולא הכרתי אותך עד לאותו רגע שפגשתי אותך, אלא שהרה"ק מטאהש קרא לי באותו יום וביקש ממני להעביר לך את סכום המעות ולומר לך כאילו אני משיב לך את הגניבה, בכדי שתשאר לגור במאנטריאל...'

הטעות בנסייעה [מתוך 'השגחה פרטית']

ימי החג הם זמנים של הלל והודאה לה' על הטוב וחסד שהוא מרעיף עלינו. חשוב לזכור שההודאה לה' מלבד עצם מעלתה היא גם סיבה לחסד בעתיד. 'הודו לה' כי טוב' - וזה הסיבה לכך שחסד ה' ימשיך לעולם - 'כי לעולם חסדו * * *'.¹

מספר בעל המעשה: "חזרנו מהצפון ברכבת. היה מאוחר והרכבת למודיעין כבר לא עבדה. בחישוב מוטעה החלטנו להמשיך לתחנה בלוד, כי לוד יותר קרובה למודיעין עילית. לא לקחנו בחשבון שהתחנה היא בתוך שדה התעופה, ושזה מסובך מאוד לצאת משם.

צריך לקחת מונית ולשלם עליה מחיר מלא. לא היה לנו כסף לזה. וגם כך, איך ניסע מלוד למודיעין עילית? אמרתי: "בואו נודה לה' על מה שהיה היום, על זה שעכשיו אנחנו כבר בדרך חזרה, ונודה על זה שהקב"ה יחזיר אותנו הביתה בצורה הכי נוחה שיכולה להיות!".

משום מה המחשבה על טלטול נוסף באוטובוסים עשתה לי רע, ורציתי מאוד להגיע הביתה בקלות. כל הזמן שמתי מבטחי בה', והתאמצתי לחשוב שהוא כול יכול, ושאין לו שום בעיה לקחת אותנו הביתה. אמרתי 'מזמור לתודה' כמה פעמים, בהודיה גמורה על כל הטובות והנפלאות שעושה עמנו, ושבטוח שיעשה עמנו ...

אנו מתקרבים לתחנה, הרבה אנשים מחכים שם. אוטובוס פנימי בצבעי שחור וצהוב מגיע ואוסף את כל מי שעומד שם. היעד שלו - 'חניה לטווח ארוך'. אנחנו בורים ועמי הארצות, אין לנו מושג ב'ענייני שמים', קרי טיסות, ואיננו מבינים את משמעות היעד. אנו חושבים שעל ידי האוטובוס הזה נוכל לצאת מהמתחם, ולחפש את התחנה של קו 150. אנחנו עומדים ליד הדלת של האוטובוס, וחושבים להיכנס. הדלת נסגרת והנה היא שוב נפתחת. בהחלטה של רגע אנחנו עולים.

היהודי שממנו לקחנו לפני כן את הפלאפון רואה אותנו נבוכים ולא בטוחים. הוא שואל אותנו לאן אנו צריכים להגיע, ואנו אומרים לו: 'למודיעין עילית'. 'מה עונה לנו אותו יהודי? - 'אני גר במודיעין עילית, ויכול לקחת אתכם ברכב שלי'. מתברר שהאוטובוס לוקח אותנו לחניה שבה החנה היהודי את מכוניתו לפני שיצא מהארץ. הוא מוצא מיד את המכונית שלו, ומזמין אותנו להיכנס. בכניסה לעיר הוא שואל איפה אנחנו צריכים לרדת, ואנו אומרים: 'בברכפלד'. 'גם אני לברכפלד', הוא אומר, 'לרחוב רבי עקיבא' - 'אם כך, תעצור לנו בכיכר פלוק, כי אנחנו צריכים להגיע לביתנו שברשב"י'. 'היהודי שומע את הבקשה, אבל הוא מחליט לעשות חסד בשלמות ולקחת אותנו לתוך רחוב רשב"י. שואל איזה מספר אנחנו צריכים ומוריד אותנו קרוב לבית. ככה הגענו הביתה 'בצורה הכי נוחה שיכולה להיות'.

הספרים העתיקים [מתוך 'לקראת שבת']

מספר בעל המעשה: "אנחנו נוסעים לסבא של אשתי. הנוף חולף על פנינו, סוכות בנויות לתפארה, יהודים יקרים צועדים ברחוב עם ארבעת המינים בידם, ילדים קטנים מאושרים. זה לא פלא, 'ושמחת בחגך', רק עלי השמחה מדלגת בקלילות... הנסיעה השנתית הזו, בסוכות, היא חוויה מיוחדת עבורנו. הקטנים נהנים להסתכל בחלון ובדרך כלל גם אני נהנה. סבא של אשתי, הוא אדם מיוחד ותענוג לפגוש אותו, אבל הפעם אני מרגיש איך גוש גדול עומד בגרוני וחונק אותי כמו צבת."

"אבא", פונה אלי יוסי בן הכמעט שלוש עשרה, "אני לא הבנתי באיזה אולם תהיה הבר מצווה שלי, וגם מתי תקנה לי כבר חליפה?". הוא מסתכל עלי רגע ויורה עוד כדור הישר ללב המכוון שלי: "ומה עם ההזמנות, אבא?". שאלות טובות יש לו לבחור, אני מגייס את כל הכוחות מתוכי, שולח אליו חיוך ואומר לו שלא ידאג ובעזרת ה' הכל יהיה בסדר

ומיד אחרי החג... 'איך מיד אחרי החג?' צורח בתוכי קול היסטרי, אבל אני משתיק אותו, שיוסי לא ישמע את הלב הפועם שלי. "חם באוטובוס", אני אומר לו. - " אבל יש כאן מזגן אבא! ואבא, תראה את הסוכה הזו, היא כשרה בכלל?". אני מסתכל לצד שהוא מצביע, אבל הטלפון מצלצל, על הקו הקבלן שסיים לפני חודש לשפץ את הדירה. מלכתחילה אמרתי לו שאני אשלם לו חלק אחרי סוכות והוא הסכים, עכשיו הוא רוצה להזכיר שסוכות כמעט נגמר. נכון, באמת ככה, ואין לי מושג מאיפה אביא לו את יתרת הסכום. למה שיפצנו? אני שואל את עצמי ונזכר שבעצם לא היתה לנו אפשרות אחרת, אי אפשר היה לשרוד יותר בצפיפות האיומה הזו. אני אברך כולל ברוך ה', אני יודע שזכיתי ובדור שלנו זה לא פשוט לקום בבוקר וללכת לעשות את הדבר הנפלא ביותר שכל יהודי מאחל לעצמו, ללמוד תורה. אשתי גננת ומרוויחה סכום זעום, וביחד אנחנו לא ממש מצליחים לכלכל את המשפחה הברוכה שה' נתן לנו. אבל ברוך ה', אנו שמחים ומאושרים, מגדלים את ילדינו לתורה ומצוות ואני עצמי עוסק בתורה הקדושה משוש חיי, בשמחה ובאושר. מיד אחרי פסח האחרון, כשהרגשתי שהגיעו מים עד נפש ואי אפשר יותר, הצעתי לאשתי שאתחיל לכתוב קצת סת"ם. כמה פעמים ניסיתי ויש לי כתב יפה, ובעז"ה אני יכול להצליח. 'אני אהיה סופר סת"ם', אמרתי לה, מרגיש מדקרות של חרב בליבי... רוצה כל כך ללמוד, אבל אין לי ברירה, יש לי משפחה וילדים ומישהו חייב לפרנס אותם. אשתי שומעת את הדברים ומנענעת בראש: "בשום אופן לא", היא אומרת לי, "התורה שלך חשובה לנו יותר מכל דבר אחר. תמשיך ללמוד תורה בעיון וה' יעזור". אני מסתובב, שאף אחד לא יראה את הדמעות שמסמאות את ראיתי. אני יכול להמשיך לשבת וללמוד תורה למרות המצב הלא פשוט הזה... ואשת החיל שלי, ה' תעזור לנו בשבילה...

אחר כך הבניה ועכשיו הבר מצוה, חצי שנה חלפה והיא לא היטיבה איתנו, פעם ראשונה שאני מבין שהמילים 'החובות חנקו אותנו' הם לא מליצה. החובות עוד רגע חונקים אותי, אני מרגיש את הטבעת שלהם הולכת ומתהדקת, ועם כל זאת, בוטח בהקב"ה נותן התורה, הזן ומכלכל את כולנו מביצי כינים ועד קרני ראמים. " אבא, הגענו", מעיר אותי אחד הילדים, "צריכים לרדת". אני נועל את כל התחושות הקשות, משליך אותן החוצה ומורח חיוך ענק על שפתי, יודע שעכשיו אני צריך להיות במיטבי, זה מגיע לסבא, מגיע לילדים ומגיע לי.

אנחנו צועדים כולנו לבית של סבא של אשתי, יהודי מבוגר ויקר מאוד. בסוכות אנחנו מגיעים לבקר אותו ומשתדלים מאוד להנעים לו את הזמן. אני לא אבוא אליו עם פנים חמוצות כשרשימת דאגות משתרכת מאחורי. סבא מקבל אותנו יפה כמו תמיד, הוא שמח מאוד כשאנחנו מגיעים. הילדים מאושרים גם הם, אנחנו יושבים ומשוחחים בנחת. אחרי כמה שעות, כשאנחנו קמים ללכת, מלווה אותנו סבא לדלת, ואז הוא מצביע על שני קרטונים. "תראה", אומר לי הסבא המבוגר, "יש כאן קרטונים עם ספרים, יכול להיות שהם יעניינו אותך, אולי תוכל למכור אותם". אני תוהה ביני לבין עצמי מה יש כאן, ואם לא יהיה לי כבוד מדי לסחוב, אבל שני הבנים שלי, בן הבר מצוה ואחיו הגדול יותר, מרימים בקלות את הארגזים. אנחנו נפרדים מסבא, מאחלים לו שנה טובה וחוזרים הביתה.

בבית אני פותח את הקרטון ואיזושהי התרגשות אוחזת בי. גם בלי להבין בIODAIקה ובספרים ישנים, אני מבין שיש כאן אוצרות של ממש, ספרים יקרי ערך. אני רואה את הספר של השל"ה מדפוס ראשון, שני ספרי רמב"ם שהודפסו לפני חמש מאות שנה, וטור גם כן מלפני חמש מאות שנה, ועוד ספרים עתיקים... שני קרטונים מלאים בספרים עתיקים. אני קורא לסוחר בספרים עתיקים ומראה לו את הקרטונים, הוא לא מסתיר את התפעלותו, ואומר לי שהוא מוכן לשלם אלף שקלים עבור כל אחד מהספרים. אחר כך אני פונה לסוחרים אחרים, הם רואים את הספרים, מתפעלים עמוקות. על הספר של השל"ה מדפוס ראשון הם משלמים לי שבע עשרה אלף דולר(!!!), וכל ספר של הרמב"ם מלפני חמש מאות שנה נמכר בשמונה עשרה אלף דולר... והטור מלפני חמש מאות שנה גם כן בסכום לא רע בכלל. בקיצור, מה יש לי עוד להוסיף? אולי לספר לכם שהבר מצוה נחגגה ברוב פאר והדר, והחובות לקבלן שולמו במלואם ונשארתי עם עודף ועם הבנה שהקב"ה לא צריך שאהיה סופר סת"ם, וכל בוקר כשאני צועד שוב לכולל אני מודה לו על כך שלא ויתרנו...

מה מבקש חייל (הרב שמואל רסקין)

בפאתי פטרבורג הבירה שכן מחנה צבאי מיוחד, ובו 'קנטוניסטים' – חיילים יהודים שנחטפו על פי פקודת הצאר מחיק הוריהם ושירתו בצבאו של ניקולאי האיום עשרים וחמש שנה. ילדים קטנים, לפעמים בני שמונה בלבד, נשלחו למחנות צבא מרוחקים, שם עברו אימונים קשים ולחצים בלתי פוסקים להמיר את דתם. חיים לא קלים היו לאותם קנטוניסטים. הצבא עשה כל שביכולתו להעבירם על דתם ועל דעת קונם. אך רבים מתוכם עמדו בניסיון, וביכרו ייסורי מוות ולא המירו א-לוקים חיים בכוכבים ומזלות. לאותם עקשנים בנה הצבא, בחוסר ברירה, בית כנסת קטן, שהתמלא בעיקר ביום הכיפורים.

האגדה מספרת על צדיק אחד שהזדמן לאותו בית כנסת בשעת הנעילה, והנה הוא רואה את אחד מאותם חיילים גיבורים, מתעטף בטלית וניגש לתיבה, ופותח בתפילה: "א-לוקיי! עמך בית ישראל בכל מקום שהם, מתאספים בשעה זו בבתי הכנסיות. הם מענים את גופם, מתעטפים בטלית ומתפללים. על מה הם מתפללים, ריבון כל העולמים, על מה? על פרנסה בשפע ובקלות. ריבוננו של עולם! אנחנו, חיילי ניקולאי, איננו זקוקים לפרנסה. כל מחייתנו על כתפי הצבא הענק של ניקולאי, ובמחסני הצבא יכולים אנחנו למצוא גם מותרות. "אהה, אדון עולם, מה עוד מבקשים הם, עמך בית ישראל? – נחת מהילדים, שלום בית, נקודות של אור בחיי היומיום, אבל אנו, אדון כל, אבל אנו אסורים לישא אישה על פי החוק. אין לנו צורך בנחת מילדים. א-לוקינו וא-לוקי אבותינו, ומה בקשות נוספות מבקש יהודי? – בריאות ואריכות ימים. אוי, מלך המלכים, אנו חיילי ניקולאי, אין לנו צורך באריכות ימים. במצב כשלנו, מוטב לנו כי... "ובכן, ריבוננו של עולם, מה נבקש בשעה זו של תפילת נעילה? – אין לנו מה לבקש אלא שמלכותך תינשא על פני כל העולם ו"יתגדל ויתקדש שמייה רבא" - - -

הכול לכבודך

תפילות ראש השנה נושאות פרדוקס מסוים. מחד, יהודי מבקש בתפילה את מלכותו של הקדוש־ברוך־הוא, ומאידך הוא רוצה שנה טובה ומתוקה, בריאות ופרנסה ונחת. וכך הוא נע בין הפרטי לכללי, בין התמסרות למשאלות מורכבות משני סוגים, הפכים: מחד מבקש יהודי בתפילה את מלכותו של הקדוש־ברוך־הוא, ומאידך מבקש הוא שנה טובה ומתוקה, בריאות פרנסה ונחת. אך לאמיתו של דבר אין הדברים עומדים בסתירה.

כאן טמון פרדוקס מרתק: כיצד יכולות בקשות גשמיות להיות רוחניות? איך מתיישבת הכמיהה לממלכת שמים עם בקשות ארציות לכאורה? התשובה טמונה בכוונה שמאחורי הבקשות. כאשר אנו מבקשים בריאות, פרנסה, או נחת מילדים, איננו מבקשים זאת רק עבור סיפוק אישי. אנו מבקשים זאת כאמצעי לעבודת ה', כדרך להגשים את ייעודנו בעולם. כי אנחנו, חייליו של הקדוש־ברוך־הוא, מבקשים ממנו: תן לנו בריאות כדי שנוכל לעובדך באמת, בשמחה ובאהבה! ילדים – שנוכל לגדלם לתורה ולחופה ולמעשים טובים, שנוכל לחנכם להיות יהודיים כראוי! ופרנסה בשפע כדי שנוכל לעשות את כל זה בקלות. שנוכל לתת הרבה צדקה, להקדיש את זמננו הפנוי ללימוד התורה ולהתמסר למה שחשוב לך באמת.

עשה למענך

ריבונו של עולם, אין ליהודי צורך משלו, כל מה שנעשה – הוא רק לכבוד שמך, שיתגדל ויתקדש שמיה רבא. אז, אבינו מלכנו, עשה למענך אם לא למעננו! והשנה, כאשר האישי מתערבב עם הציבורי, וליבנו שבוי בעזה, כואב ושותת דם על צרותיהם של ישראל, אין זו משימה כבדה מדי להבין את עומק תפילותינו. וכי מה המשמעות האמיתית של "ובכן תן פחדך ה' א-לוקינו על כל מעשיך, ואימתך על כל מה שבראת?" ומה הפירוש "ובכן צדיקים יראו וישמחו, וישרים יעלוזו"? והרי הטוב לעם ישראל הוא בעצמו קידוש השם הגדול ביותר. וחלילה, כשישראל לוקים, אין לך חילול השם גדול מזה. ודווקא לכן נבקש מעומק הלב: "א-לוקינו וא-לקי אבותינו, מלוך על העולם כולו בכבודך, והינשא על כל הארץ ביקרך, והופע בהדר גאון עוזך על כל יושבי תבל ארצך... ויאמר כל אשר נשמה באפו, ה' א-לוקי ישראל מלך!".

עוד תקיעה אחת! - כשהרבי ממונקאטש בכה לבורא העולם

סיפור מחמם לב אך מצמרר זה סופר על ידי רבי ברוך רבינוביץ' ממונקאטש, אביו של הרבי ממונקאטש הנוכחי. הסיפור עוסק בחמיו, הרב חיים אלעזר שפירא (1871 – 1937), "מנחת אלעזר" הגדול.

תקופה קצרה לאחר חתונתם, חיו הרב ברוך ואשתו בוורשה שבפולין. מאוחר יותר, כשחלה המנחת אלעזר, הוא התחנן בפניהם שישובו לעירו – מונקאטש, שהייתה באותם הימים תחת שליטה צ'כית, והם מיהרו לציית לבקשתו.

ה"מנחת אלעזר" אהב במיוחד את נכדו, צבי נתן דוד. הוא היה משחק איתו ומפנק אותו, וצבי הקטן נהג לשבת בחיק סבו בתפילת קבלת שבת.

בראש חודש אלול בשנה האחרונה לחייו, לקח ה"מנחת אלעזר" את השופר כדי לבדוק אם הוא במצב טוב. צבי נכח בחדר והתרגש מאוד לראות את השופר ולשמוע את צלילו. הוא ביקש מסבו לתקוע תקיעה נוספת, והסבא הסכים בשמחה. מאז זה הפך לטכס קבוע: בכל יום מימי אלול, לאחר התקיעות המסורתיות אותן תוקעים בחודש זה, היה הסבא תוקע תקיעה נוספת עבור נכדו.

בערב ראש השנה, בו לא תוקעים בשופר, התאכזב צבי כשלא שמע את תקיעות השופר השגרתיות. "היום הוא ערב ראש השנה" הסביר לו סבו. "היום לא תוקעים בשופר; מחר בבוקר נתקע בשופר בבית הכנסת." הילד לא הבין וגם לא רצה לנסות. הוא צעק, רקע ברגליו והתעקש: "עוד תקיעה אחת! עוד תקיעה אחת!" לאחר זמן סבו התרכך לשמע הבכי של נכדו האהוב והוא תקע תקיעה אחת.

המנהג במונקאטש היה כי בראש השנה, לפני תקיעת השופר, היה הרבי נושא דברים. לפני שפתח את דבריו ניגש ה"מנחת אלעזר" אל ארון הקודש, פתח אותו ואמר: "ריבון העולמים! עלי לבקש מחילה. כתוב בספרי ההלכה שלא לתקוע בשופר בערב ראש השנה, אך אני תקעתי ביום זה."

הוא החל לבכות וקרא: "האם אתה יודע, ריבוננו של עולם, מדוע עברתי על המנהג המקובל? היה זה מפני שנכדי הקטן שכב על הרצפה והתחנן שאתקע בשבילו תקיעה אחת בשופר. לבי נמס בקרבי; לא יכלתי לראות אותו בוכה, ולכן תקעתי פעם נוספת למרות שלא נהוג לעשות כך. "טאטע (אבא)! כיצד תוכל לעמוד מנגד ולראות את בניך אהוביך שוכבים על הרצפה וקוראים לך "טאטע, עוד תקיעה אחת! תקע בשופר גדול לחרותנו! תקע בשופר המבשר על ביאת הגאולה השלימה!" הלא אפילו אם לא הגיעה השעה, כיצד תוכל לראות את ילדיך בוכים ולא לעשות דבר?!"

באותה שנה – סיים הרב ברוך את סיפורו – התקיעה בשופר התעכבה למשך זמן רב. כל הקהל בכו ללא הרף יחד עם הרבי.

שמחת תורה בסיביר (סיפור מאת הזקן שאינו זקן כל-כך)

ההקפות בבית המדרש הליובאוויטשי שבברוקלין היו בעיצומן. צעירים, ילדים וזקני החסידים רקדו בהתלהבות, כשהם מושכים אל תוך מעגלי הרוקדים אנשים שבאו כדי

לראות את השמחה, אך לאו דווקא להשתתף בה. התלהבותם הסוחפת של החסידים משכה גם את הללו, שהפכו עתה למשתתפים שמחים בריקוד ההמוני בהרגישם צורך נפשי ליטול חלק בשמחה שהיא שמחתה של התורה.

בין הרוקדים בלט חסיד זקן עם זקן לבן וארוך, פניו חרושות קמטים ועיניו בורקות. פניו העידו על שנות סבל שהיו מאחוריו, שנים שבהן עשה בגלות והתענה במחנות הריכוז של המשטר הסטליניסטי. אולם צעדיו המאוששים, ריקודו הנלהב ועיניו הגדולות היורות זיקים העידו כי "הזקן" עדיין אינו זקן כל כך. כמו חסידים רבים אחרים, סבל גם הוא רבות בבתי הכלא הסובייטיים, אולם לא נתן למאורעות האכזריים למחוק את הארשת החסידית השמחה מעל פניו. רקדתי על ידו כשידי נוגעת קלות בכתפו. רקדנו במעגל, לקול ניגוני הקפות עליזים שנשמעו מפי מאות פיות. בתום ההקפה הראשונה התישב הזקן על ספסל ואני ישבתי לידו. ניצלתי את ההזדמנות, כדי להכנס בשיחה אתו, בתקוה שאשמע ממנו על חייו בשנים שעשה מאחורי מסך הברזל.

"אמור נא לי, רבי אשר" – אמרתי לו, כאשר ראיתי כי הוא שוקע בהרהורים. "אילו זכרונות מעוררים אצלך ההקפות הללו"?

ר' אשר התנער מהרהוריו ונראה היה שהוא מוכן להשיב על שאלתי. "כן, ידידי" – אמר – "ההקפות הללו אכן מחזירות אותי לאחת התקופות האפלות ביותר של חיי. "היה זה בשנת 1953, כאשר נשפטתי להישלח למחנה עבודה בסיביר המזרחית. היה זה מקום מבודד "להפליא", מוקף יערות עבותים, בקרבת אומסק, שנקרא "בין הנהרות", מכיוון שהיה ממוקם בין נהרות. "במחנה זה היו כלואים מאחורי גדרות התייל כשלושת אלפי עובדי כפייה. רובם נשלחו לכאן בשל פעילות "אנטי-מהפכנית" (כך קראו בברית המועצות לכל דבר שנדמה היה להם כי הוא נוגד את המשטר) וביניהם לאומנים אוקראינים וסתם פושעים מכל המינים והסוגים. "עובדי הכפייה היו מחולקים לפלוגות, ובראש כל פלוגה עמד ממונה. בראש כל המחנה עמד מנהל (נצ'לניק) שהפיל את חיתתו על כולם. לכל פלוגה היו צריפים שלה, ובהם דרגשים עשויים מעץ קשה, עליהם ניסו עובדי הכפייה להניח את גופם הדואב ולנוח קמעה על המזרנים הממולאים קש". "איזו עבודה עבדתם שם" – הוספתי לשאול – "אני בטוח כי לא הייתה זו עבודה קלה וכלל וכלל". "אתה צודק ידידי" השיב, "אין זה סיפור "חגיגי" המתאים ליום טוב, אולם אני רואה שאתה סקרן לשמוע, ובכן אמשיך בסיפורי בהפסקה השניה שבין הקפה להקפה".

שוב הלכנו לרקוד וברגע שההקפה השניה נסתיימה, נטלתי את ר' אשר והולכתיו אל פינה שקטה יחסית, שם התיישבנו והוא המשיך בסיפורו. "שאלת אותי איזו מין עבודה עבדנו שם? כפי שסיפרתי לך, היה המחנה מוקף יערות ועבודתנו היתה לכרות עצים, לנסרם ולעבדם, על-מנת שיוכלו להשתמש בהם למטרות שונות, ביניהן בניה. בין השאר בנינו גם צריפי עץ וכל דבר אחר, שנדרשנו לעשות.

"יום אחד – היה זה הושענא רבה – קיבל הממונה על הפלוגה שלנו פקודה להעביר 18 אנשים לפלוגה אחרת, יצא לי להיות אחד מהם, יהודי יחיד בין 17 גויים. מיד כשהגענו לצריפי הפלוגה האחרת, חיפשתי מקום נסתר, באיזו פינה, כדי שאוכל להתפלל בשקט, מבלי לעורר יותר מדי תשומת לב. אתה יכול להאמין לי, כי זה לא היה דבר פשוט כלל וכלל. "בסופו של דבר בחרתי לי דרגש באחת הפינות, שקיוויתי שתענה על הצרכים המיוחדים שלי. תוך שאני מתפלל, שמעתי שאחד מאלה שבאו אתנו, מדווח לממונה החדש ואומר לו: "נשלחנו לכאן שמונה עשר איש, בינינו יהודי אחד. הנה הוא, שם (והצביע לעברי), הוא לא עובד ביום המנוחה שלו, בשבת". "ברצינות" ? שאל הממונה בלעג מושחז. "אצלי הוא יעבוד כמו ילד טוב, בשבת או בכל יום אחר". "שמע לעצתי ועזוב את היהודי במנוחה" – שמעתי את האיש מפציר בממונה – הוא בחור עקשן ואינו פוחד מאיש, רק מא-לוקים שלו. הוא לא פוחד אפילו מהמנהל של המחנה. תחסוך לעצמך המון אי-נעימויות אם לא תתחיל אתו" "הממונה לא השיב לו מאומה, אולם הוא עבר לידי וקרא לי להכנס אליו למשרד. "אמור לי, האם זה נכון, שאתה אינך עובד בשבת שלך" ? – שאל. "אכן כן. אין אני עובד בשבת" השיבותי. "ומחר תעבוד" – הוסיף לשאול. "לא" – אמרתי. "מדוע? מחר הרי לא שבת" ? "מחר אנו, היהודים, חוגגים חג דתי שלנו. אני לא עובד בשבתות ובחגים הדתיים שלנו" - הסברתי לו. "איזה חג יש לכם מחר" ? – שאל. "מחר אנו חוגגים את הימים האחרונים של חג הסוכות" – אמרתי והסברתי לו מה זה סוכות. הוא אמר ששמע על החג הזה והוא יודע כי יש יהודים הבונים סוכות. היו לו פעם שכנים כאלה שבנו סוכה. הוא מסכים איפוא שאני לא אעבוד מחר, אולם הוא מבקש שאני אצא יחד עם כולם, כי לא אוכל להישאר בצריף לבדי, אחרת יהיה לא טוב, לא לי ולא לו. אצא איפוא יחד עם כולם, אך לא אעבוד. הסכמתי ברצון והודיתי לו על כך. "למחרת היום יצאתי עם כל הקבוצה למקום שבו נעשתה העבודה. ראש הקבוצה חילק את האנשים לחוליות קטנות ונתן לכולם את ההוראות האחרונות ביחס לעבודת היום. אותי הוא השאיר לסוף ולאחר שמלמל משהו מעין "השתדל להיעלם או להיראות עסוק", הלך לדרכו.

"אתה יכול לתאר לעצמך כמה מאושר הייתי. חיפשתי לעצמי מקום שקט שבו אוכל להתפלל באין מפריע. היה זה צריף בלתי גמור ואני נכנסתי מבלי לאבד זמן, כדי להתחיל בהכנותי לתפילת החג. הייתי במצב רוח מרומם ולבי עלה על גדותיו, תוך שאני מודה, מהלל ומשבח לה' על עזרתו. התפללתי לאט ובכוונה מלאה וכאשר עמדתי כבר לסיים את התפילה, נכנס מישהו בריצה וצעק, כי הוא מחפש אותי כל הזמן ושאבוא עמו תיכף ומיד! לא ידעתי מה קרה והלה צועק שהוא שמח שמצא אותי ושלמען השם נרוץ מהר יותר. רצנו כל עוד נפשנו בנו ואני שאלתיו תוך כדי ריצה מה קרה. הוא סיפר לי כי ראש הפלוגה קיבל הודעה שמנהל המחנה הראשי עומד לבוא כדי לערוך ביקורת במחנה ולראות את האסירים. "לצורך זה נערך מיפקד וראש הפלוגה נזכר לפתע כי אתה 'חסר' לו. הוא נבהל מאד, ממש 'תפס קריזה' ושלח אנשים שיחפשו אחריו בכל מקום ויביאו אותך תיכף ומיד"...

"כאשר הגענו למחנה כל האסירים כבר עמדו בשורה, מוכנים למיפקד. ראש הפלוגה היה חיוור ונרגש, אולם כאשר ראה אותי, נשם לרווחה. כעבור רגע הגיע המנהל הראשי. המיפקד עבר בשלום והכל נמצא בסדר גמור. מיד אחרי שההוא הלך לו, בחר ראש הפלוגה בשני אנשים שתפקידם יהיה "לשים עין" עלי. הוא לא היה מוכן "להסתכן" ששוב אאבד לו והוא יצטרך לשאת בתוצאות. למרות הבטחותי החגיגיות, עמד ראש הפלוגה על כך שהשניים ילוו אלי, בכל אשר אלך.

"למחרת היום – היה זה שמחת תורה – הלכו כולם לעבוד ואילו אני ושני "שומרי", הלכנו ליער הסמוך, ומצאנו לנו מקום נחמד בצל העצים. התישבנו ואני הייתי שמח וטוב לב על שהצלחתי לא לחלל את החג ולא לעבוד בזמן שמחתנו, הלא הוא שמחת תורה. היה לי חשק לשיר איזה ניגון חסידי וכאילו שהם קראו את מחשבותי, נגש אלי אחד משני שומרי ואמר: "הנה אנחנו יושבים כאן ואיננו עושים מאומה. תוכל לשיר לנו משהו, כדי לעזור לנו להעביר את הזמן"? "בחפץ לב, חברים – השבתי להם – הנה מנגינה חגיגית, מותאמת במיוחד לחג ואתם תהנו לשמוע אותה". באומרי זאת, עצמתי את עיני ונחתי את קולי בשיר. הדבר היחיד שהיה בראשי באותה שעה, כי הנה שמחת תורה היום ואני שר שירי חג ושירים חסידיים המתאימים לענייני דיומא. וכאשר סיימתי, מחאו השניים כף וקראו "בראבו! הידד"!

"כאשר חזרנו למחנה סיפרו השניים לכל השאר, כי אני יודע לשיר מנגינות משמחות, הנוגעות ללב. הללו ביקשוני לשיר גם באוניהם ואני שרתתי. ולפתע הרגשתי צורך עז גם לרקוד. ואכן יצאתי בריקוד נלהב – הרי שמחת תורה היום, לא כך?! וכל ה"קהל" שראה אותי רוקד, מחא כף לקצב הריקוד והמנגינה העליזה. "תוך כדי שירה וריקוד נשכחה מלבי העובדה שאני אסיר במחנה סובייטי ודיני כדין עבד שאינו עומד ברשות עצמו. נשכח המחנה, נשכחה סיביר – נשכח הכל. נותרה רק השמחה, שמחת התורה וברוחי ונפשי הייתי אותה שעה בליובאוויטש והשתתפתי בהקפות העליזות כמימים ימימה".

זהו הסיפור שהזקן – שאינו זקן כל כך – סיפר לי, בין הקפה להקפה, בבית המדרש אשר בברוקלין.